

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Факультет обліку та фінансів

Савлучинський Олег Юрійович

УДК 657

**МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ**
за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування»
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Автореферат
дипломної роботи на здобуття
ступеня вищої освіти магістр обліку і оподаткування

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана в Полтавській державній аграрній академії на кафедрі економічної теорії та економічних досліджень

Науковий керівник **Дорогань-Писаренко Людмила Олександрівна,**
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавська державна аграрна академія

Рецензент **Плаксієнко Валерій Якович,**
доктор економічних наук, професор,,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Полтавська державна аграрна академія

*Захист відбудеться «__» грудня 2018 р. о 9³⁰ годині на засіданні
екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди,
1/3, навчальний корпус 4, аудиторія 434.*

*Відповідальний за
нормо-контроль*

А. П. Дорошенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У процесі діяльності суб'єкти господарювання здійснюють різні операції, продають продукцію або товари та купують запаси, сплачують податки, збори, оформляють кредити тощо, внаслідок чого виникає дебіторська або кредиторська заборгованість. Розрахунки з дебіторами та кредиторами – найважливіші показники, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан України не можна назвати позитивним: оборотні кошти не іммобілізовані в запасах товарно-матеріальних цінностей, а зосереджені на 75 % у кредиторській заборгованості.

Кредиторська заборгованість за товарними операціями надає можливість підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але одночасно значно зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Окрім цього, наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу підприємства. При правильному управлінні кредиторською заборгованістю можна усунути негативні наслідки її наявності. Для цього необхідно: дотримуватися діючих правил розрахунків, запобігати їх простроченню, сприяти зменшенню кредиторської заборгованості. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює економіка.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у вирішенні наукової проблеми шляхом узагальнення теоретичних і практичних аспектів діючих систем обліку та аналізу кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема обліку розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками.

Поставлена мета визначає головні завдання дослідження, які необхідно виконати в даній роботі:

- визначити економічну сутність поняття «кредиторська заборгованість за товарними операціями»;
- вивчити сутність поняття «зобов'язання», їх класифікацію та порядок оцінки;
- дослідити нормативно-інформаційне забезпечення кредиторської заборгованості за товарними операціями;
- провести детальний фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства;
- дослідити стан ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема облік розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- провести аналіз кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві та виокремити напрями для її зменшення;
- запропонувати шляхи удосконалення обліку і аналізу кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема обліку розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками з метою отримання інформації для потреб управління.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є сукупність

теоретико-методичних засад, а також діюча практика обліку та аналізу кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема обліку розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками.

Об'єктом дослідження є облікові процедури відображення господарських операцій щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками у Товаристві з обмеженою відповідальністю «Агрофірма Оржицька» Оржицького району (далі – ТОВ «АФ «Оржицька»).

Методи дослідження. У процесі виконання дипломної роботи використовувались різні наукові методи. При викладенні теоретичних основ і дослідженні визначення поняття «зобов'язання» застосовувались методи індукції та дедукції. Здійснюючи аналіз основних економічних показників діяльності підприємства в динаміці, використовувались методи порівняння, математичний та монографічний.

При написанні дипломної роботи були використані нормативні джерела інформації, зокрема національні стандарти (положення) бухгалтерського обліку, первинні і зведені документи з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також фінансова і статистична звітність ТОВ «АФ «Оржицька» за 2015 – 2017 рр. Крім того, були використані статті з періодичних фахових видань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробці рекомендацій, спрямованих на вдосконалення обліку та аналізу кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Наукову новизну дослідження визначають такі основні результати:

удосконалено:

- визначення поняття «кредиторська заборгованість за товарними операціями»;

- завдання обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками;

- складові елементи облікової політики щодо обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками;

обґрунтовано:

- класифікацію зобов'язань та порядок визначення їх балансової вартості;

- порядок вибору постачальників та виокремлено умови, на які слід звертати увагу при цьому;

- граничні суми готівкових розрахунків між юридичними і фізичними особами;

рекомендовано:

- проводити аналіз кредиторської заборгованості з метою поліпшення розрахунково-платіжних відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних положень дипломної роботи в практику господарювання підприємства, що забезпечить суттєве поліпшення обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Окремі пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та

підрядниками впроваджено в практику облікової роботи ТОВ «АФ «Оржицька».

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Підсумки наукового дослідження доповідались автором на науково-практичних конференціях: науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях). Випуск 4, 2018 р., м. Полтава; II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції, 10-11 травня 2018 р., м. Дніпро; науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях). Випуск 5, 2018 р., м. Полтава.

Публікації. Основні положення, ідеї та результати магістерської роботи опубліковано в 3 наукових працях у вигляді тез доповідей загальним обсягом 0,5 друк. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 68 найменувань, містить 36 таблиць, 11 рисунків, 20 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 105 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями»** здійснено теоретичне обґрунтування економічної сутності поняття «розрахунки», «зобов'язання», «кредиторська заборгованість».

Метою виробничого підприємства є виробництво продукції та її реалізація. Проте здійснення виробництва неможливе без наявності обладнання, устаткування, будівель, сировини, матеріалів, які в процесі обробки перетворюються на готовий продукт. Таким чином, процес придбання засобів виробництва є важливою передумовою для здійснення основної діяльності підприємства.

Процес постачання (придбання) – це сукупність операцій, спрямованих на забезпечення підприємства предметами та засобами праці, необхідними для здійснення господарської діяльності.

Найбільшу питому вагу в розрахунках підприємств мають розрахунки за товарними операціями – за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги, одержані матеріальні цінності та послуги, тобто розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють

постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, МПШ), надають послуги (подача води, газу, електроенергії тощо), виконують роботи (поточний ремонт тощо).

Підрядники – це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підяду на капітальне будівництво, а також надають послуги виробничого призначення – ремонтні роботи, внесення добрив тощо.

Кредиторська заборгованість – це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.

Кредиторська заборгованість відноситься до зобов'язань підприємства. Розрахунки з постачальниками та підрядниками відносяться до поточних зобов'язань підприємств.

Відповідно до р. I «Загальні положення», п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

Для визначення балансової вартості зобов'язань використовують такі види оцінок:

1. Історична собівартість зобов'язання – це сума надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання або, за деяких інших обставин, суми грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язання під час звичайної діяльності підприємства.

2. Поточна вартість зобов'язання – це недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент.

3. Вартість погашення – це недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства.

4. Теперішня вартість зобов'язання – це теперішня (дисконтована) вартість майбутніх чистих видатків грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства.

Основні засади господарювання в Україні і господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання регулює Господарський кодекс України.

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів регулює Податковий кодекс України, він визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, платників податків і зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів,

повноваження та обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Основним Законом, який забезпечує регулювання, організацію ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені П(С)БО 11 «Зобов'язання». Положення застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації про зобов'язання які встановлені іншими нормативними документами: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; П(С)БО 9 «Запаси»; П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Інвентаризація розрахунків з постачальниками і підрядниками здійснюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879.

У другому розділі «**Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства**» проведено аналіз фінансово-економічної діяльності ТОВ «АФ «Оржицька» та вивчено основні аспекти облікової політики.

Встановлено:

- сума доходів зросла у 2017 році порівняно з 2015 роком на 51,1%, сума витрат збільшилася на 51,3%;

- у 2017 році вартість майна порівняно з 2015 роком збільшилася на 49,9%. У структурі майна за досліджуваний період переважає питома вага оборотних активів - 62%, 61,6% та 61%;

- показники фінансової стійкості показали їх високий рівень за структурою джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року частка власного капіталу у валюті балансу становить 89%;

- загальний коефіцієнт покриття протягом 2015 – 2017 рр. є вище нормативного, на 1 грн поточних зобов'язань припадає відповідно 6,9 грн., 15,5 грн. та 12,2 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі > 1,5).

Згідно ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Стосовно обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями, зокрема розрахунків з постачальниками і підрядниками у ТОВ «АФ «Оржицька» в наказі про облікову політику підприємства передбачено: класифікацію зобов'язань; порядок визначення балансової вартості зобов'язань; порядок та строки проведення звірок розрахунків з кредиторами; терміни проведення інвентаризації розрахунків з кредиторами; порядок відображення у фінансовій звітності кредиторської заборгованості.

У третьому розділі «**Облік кредиторської заборгованості за товарними**

операціями» висвітлено порядок обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками виникають у підприємства при здійсненні операцій із придбання товарно-матеріальних цінностей, прийманні різного виду робіт і наданні послуг, включаючи отримання газу, електроенергії, автопослуг, послуг зв'язку, послуг з переробки матеріальних цінностей тощо.

Взаємовідносини підприємства з постачальниками та підрядниками регулюються укладеними договорами. Відповідальність за своєчасну і якісну підготовку договорів, а також за їх облік, реєстрацію та зберігання у ТОВ «АФ «Оржицька» покладено на розрахунковий відділ бухгалтерії.

Документування розрахунків з постачальниками та підрядниками залежить від терміну оплати (попередня або наступна) та її форм (каса або поточний рахунок, рис. 1).

Рис. 1. Схема документування розрахунків з постачальниками залежно від терміну та форм оплати

Загальна схема придбання ТМЦ має такий вигляд:

- на підприємство постачальника скеровується довірена особа ТОВ «АФ «Оржицька», яка оглядає товар і приймає рішення про його купівлю, або вибір ТМЦ проводиться шляхом огляду асортименту продукції (робіт, послуг) на офіційній сторінці постачальника в інтернеті;
- на основі переговорів між постачальником та покупцем укладається договір;
- на основі повідомлення покупця уповноважена особа підприємства-постачальника виписує рахунок на оплату;

- виписаний рахунок підприємство-покупець передає в бухгалтерію з розпорядчим надписом;

- ТОВ «АФ «Оржицька» передає в обслуговуючий банк розпорядження на перерахування коштів зі свого рахунку на рахунок постачальника відповідно до виписаного рахунку-фактури.

- отримання постачальником виписки банку, яка підтверджує надходження коштів на його банківський рахунок.

Після перелічених операцій, залежно від умов договору, у ТОВ «АФ «Оржицька» можливі такі варіанти здійснення господарських операцій: отримання ТМЦ після повної оплати його вартості; одержання всієї партії ТМЦ після його часткової оплати; оплата ТМЦ чеком з розрахункової чекової книжки й отримання всієї партії товару одночасно з виписуванням чека; отримання частини партії ТМЦ в міру їх оплати. У такому разі час від часу між підприємствами має проводитися звірка розрахунків (терміни встановлюються в договорі).

Документування розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «АФ «Оржицька» з використанням первинних документів наведено на рис. 2.

Рис. 2. Документування розрахунків з постачальниками та підрядниками

Для розрахунків з постачальником за отримані товарно-матеріальні цінності ТОВ «АФ «Оржицька» переважно використовує платіжне доручення, за яким обслуговуючий банк перераховує кошти на рахунок постачальника.

Етапи та загальний порядок ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками представлено на рис. 3.

Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками і підрядниками у ТОВ «АФ «Оржицька» передбачено рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Рис. 3. Загальна схема обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

По дебету рахунка 63 відображуються суми оплати рахунків і заліків по заздалегідь виданих у встановленому порядку авансах. По кредиту рахунка 63 відображується вартість товарно-матеріальних цінностей, що фактично надійшли, прийнятих робіт, спожитих послуг у кореспонденції з дебетом рахунків обліку цих цінностей або відповідних затрат.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ведуть по кожному окремо поданому рахунку, а розрахунки в порядку планових платежів - по кожному постачальнику і підряднику. Облік повинен забезпечити можливість отримання необхідних даних по постачальниках, по розрахункових документах, термін оплати яких (визначений умовами договору) не настав, по не оплачених у термін розрахункових документах, невідфактурованих поставках.

Відобразимо на рахунках бухгалтерського обліку операції з придбання МШП, з урахуванням того, що в одному випадку першою подією є оприбуткування, в другому – попередня передоплата за майбутню поставку

(табл. 1).

Таблиця 1

Відображення придбання МШП у постачальників

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Умова 1. Оплату здійснено після оприбуткування МШП			
Надійшли МШП від постачальників	22	631	1000
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	200
Сплачено кошти постачальнику	631	311	1200
Умова 2. Оплату здійснено раніше ніж оприбутковано МШП			
Перераховано передоплату	371	311	1200
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	200
Надійшли МШП від постачальників	22	631	1000
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	200
Закрито рахунки-розрахунків	631	371	1200

Операції по оплаті рахунків постачальників відображаються по дебету рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (табл. 2).

Погашення заборгованості може бути здійснено готівкою, безготівково (з поточного рахунку в банку, акредитиви, лімітовані чекові книжки), товарообмінними операціями (бартерні операції, обмін на подібні чи неподібні активи).

Таблиця 2

Відображення погашення заборгованості перед постачальниками

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. З поточного або валютного рахунку	63	311, 312
2. Акредитивами або чеками лімітованих чекових книжок	63	313, 314
3. Виданими банком для цієї мети короткостроковими позиками	63	60
4. Виданими банком для цієї мети довгостроковими позиками	63	50
5. Готівкою з каси	63	30
6. З підзвітних сум	63	372

Важливою складовою інвентаризації є заборгованість підприємств. Для обліку дебіторської заборгованості підприємства використовують рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 38 «Резерв сумнівних боргів». Для обліку кредиторської заборгованості використовують 6 клас рахунків «Поточні зобов'язання». Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованостей полягає у звірці документів і записів у реєстрах обліку і перевірці обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках, та оформлюється актом інвентаризації.

Основні етапи та документальне забезпечення інвентаризації заборгованості представлено у табл. 3.

У бухгалтерському обліку результати інвентаризації відображають, керуючись 11 «Зобов'язання». Якщо кредиторська заборгованість виникла в результаті: операційної діяльності: Дт 605, 606, 611, 612, 631, 632, 681, 685 Кт 717; іншої діяльності: Дт 605, 606, 611, 612, 631, 632, 681, 685 Кт 746.

Товарна кредиторська заборгованість у податкових аспектах пов'язана із податком на додану вартість.

Алгоритм інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості

I. Звірка з дебіторами і кредиторами	
Підприємство-кредитор передає всім своїм дебіторам виписки з аналітичних рахунків про їх заборгованість, і в свою чергу отримує виписки про стан своєї кредиторської заборгованості. Якщо до кінця звітного періоду розбіжності не усунені або залишаються нез'ясованими, розрахунки з дебіторами і кредиторами відображаються кожною стороною в сумах, які обліковуються у бухгалтерському обліку та визнаються нею правильними.	Виписка про стан розрахунків довільної форми, Акт звіряння розрахунків
II. Проведення документальної перевірки розрахунків	
<p>У ході річної інвентаризації розрахунків шляхом документальної перевірки встановлюють:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильність розрахунків з банками, контролюючими органами, іншими підприємствами, а також структурними підрозділами підприємства, виділеними на окремі баланси; - заборгованість підзвітних осіб. При інвентаризації підзвітних сум перевіряють відповідність даних бухобліку виданим авансам і звітам підзвітних осіб про них; - правильність і обґрунтованість сум заборгованості за нестачами і крадіжками. Інвентаризація заборгованості за нестачами і втратами від псування цінностей полягає в перевірці причин, з яких затримуються розгляд матеріалів щодо виявленої нестачі і віднесення її на винних осіб або списання в установленому порядку; - правильність і обґрунтованість сум дебіторської, кредиторської і депонентської заборгованостей, у тому числі суми кредиторської і депонентської заборгованостей, за якими строк позовної давності сплив; - реальність заборгованості працівникам з оплати праці; - реальність заборгованості громадянам із соціальних виплат, а також за безготівковими розрахунками із цих виплат. 	
III. Аналіз отриманих у процесі звірки та документальної перевірки відомостей	
Інвентаризація дебіторської і кредиторської заборгованостей полягає у звірянні документів та записів у реєстрах обліку і перевірці таких заборгованостей стосовно: дотримання строку позовної давності; обґрунтованості сум, що обліковуються на рахунках обліку розрахунків з покупцями, замовниками, постачальниками, підрядниками, отриманих і виданих векселів, отриманих позикових коштів, наданих кредитів (позик), з підзвітними особами, депонентами, іншими дебіторами та кредиторами.	
IV. Документальне оформлення результатів інвентаризації	
<p>За результатами інвентаризації розрахунків оформляють акт інвентаризації. У таких актах обов'язково вказують найменування проінвентаризованих субрахунків та суми виявленої неузгодженої дебіторської і кредиторської заборгованостей, безнадійних боргів, а також кредиторської і дебіторської заборгованостей, за якими строк позовної давності сплив. Форму акта інвентаризації ви можете обирати з декількох форм, таких як: акт інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами. До нього додають довідку про дебіторську і кредиторську заборгованості, за якими строк позовної давності сплив. У цій довідці вказують: (а) найменування і місцезнаходження дебіторів або кредиторів, (б) суми заборгованостей зі строком позовної давності, що сплив, (в) причини і підстави виникнення заборгованості, (г) дату, на яку строк позовної давності за заборгованістю сплив; акт інвентаризації розрахунків з покупцями, постачальниками й іншими дебіторами і кредиторами.</p> <p>Крім того, за необхідності окремо складають: акт інвентаризації дебіторської або кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої сплив і яка планується до списання; акт інвентаризації розрахунків з відшкодування матеріального збитку. У ньому вказують такі дані: (а) П. І. Б. боржника; (б) за що і коли виник борг; (в) дата прийняття судового рішення або рішення іншого органу про відшкодування суми матеріального збитку.</p>	
V. Відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському та податковому обліку	

Загальні засади податкового обліку розрахунків за податком на додану вартість в частині розрахунків з постачальниками та підрядниками можна узагальнити в основних елементах: податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ;

облік розрахунків за ПДВ (нарахування та сплата відповідно до чинного законодавства) ведуть на субрахунку 641 «Розрахунки за податками»; податковий кредит – сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов’язання звітного (податкового) періоду; на субрахунку 644 «Податковий кредит» ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку підприємство набуло право зменшити податкове зобов’язання.

Інформація про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності знайшла своє відображення у Балансі.

Пасив балансу на даний час будується за такими розділами: I. «Власний капітал»; II. «Довгострокові зобов’язання та забезпечення»; III. «Поточні зобов’язання та забезпечення»; IV. «Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття».

Кредиторська заборгованість відображається у складі зобов’язань підприємства. Основні статті зобов’язань та забезпечень Балансу підприємства представлені у табл. 4.

Таблиця 4

Відображення інформації про зобов’язання та забезпечення у Балансі

II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення, рядки 1500 – 1595	
III. Поточні зобов’язання і забезпечення	
1600	Короткострокові кредити банків
1605	Векселі видані
Поточні кредиторська заборгованість за:	
1610	довгостроковими зобов’язаннями
1615	товари, роботи, послуги
1620	розрахунками з бюджетом
1621	у т.ч. з податку на прибуток
1625	розрахунками зі страхування
1630	розрахунками з оплати праці
1635	Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами
1640	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками
1645	Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків
1650	Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю
1660	Поточні забезпечення
1665	Доходи майбутніх періодів
1670	Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків
1690	Інші поточні зобов’язання
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваних для продажу, та групами вибуття	
1700	

Складання фінансової звітності контролюється головним бухгалтером підприємства. При її складанні дотримуються методики складання та термінів подання відповідної звітності.

У четвертому розділі «Аналіз кредиторської заборгованості підприємства» узагальнено методику аналізу кредиторської заборгованості.

Аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», а також доповненням форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» інформацією про поточні зобов’язання: суми зобов’язань за об’єктами їх виникнення; суми поточних зобов’язань у межах строків їх погашення; суми поточних зобов’язань, за якими закінчився строк їх погашення

(прострочена заборгованість), та суми списаної кредиторської заборгованості, за якою минув строк позивної давності, з метою поліпшення інформаційного забезпечення проведення аналізу платоспроможності підприємства.

Методи та прийоми обробки економічної інформації при аналізі кредиторської заборгованості: методи наукового узагальнення; метод групування; метод порівняння; методи системності та комплексності; графічний метод; прийоми середніх і відносних величин; економіко-математичні методи; метод моделювання; прогностичний метод.

Використавши дані фінансової звітності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ТОВ «АФ Оржицька» у табл. 5.

Таблиця 5

Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень ТОВ «АФ Оржицька» за 2015 - 2017 рр. (станом на кінець року)

Види зобов'язань	2015 р.		2016 р.		2017 р.		Відхилення (+;-) 2017 р. до 2015 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Довгострокові зобов'язання	2062	18,7	9465	65,1	7964	51,9	+5902	У 3,9 р.
2. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	8990	81,3	5080	34,9	7372	48,1	-1618	-18,0
товари, роботи, послуги	7771	86,4	3664	72,1	4120	55,9	-3651	-47,0
Розрахунками з бюджетом	354	3,9	566	11,1	1937	26,3	+1583	У 5,5 р.
розрахунками зі страхування	281	3,1	116	2,3	212	2,9	-69	-24,6
розрахунками з оплати праці	570	6,3	704	13,9	1103	15,0	+533	+93,5
Із внутрішніх розрахунків	14	0,2	30	0,6	-	-	-14	-100,0
Всього:	11052	100,0	14545	100,0	15336	100,0	+4284	+38,8

У 2017 р. порівняно з 2015 р. сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «АФ Оржицька» збільшилась на 4 млн. 284 тис. грн. або на 38,8%.

При цьому сума довгострокових зобов'язань зросла у 3,9 рази, а поточних знизилась на 18%. У складі поточних зобов'язань підвищення відмічено по сумі за розрахунками з бюджетом у 5,5 рази. Зменшилась сума за товари, роботи та послуги на 47%, за розрахунки зі страхування на 24,6% та зобов'язання із внутрішніх розрахунків на 100%. Зросла сума за розрахунками з оплати праці на 93,5%.

У структурі зобов'язань та забезпечень ТОВ «АФ Оржицька» у 2016 та 2017 переважає питома вага довгострокових зобов'язань – 65,1% та 51,9%. У 2015 році переважає вага поточних зобов'язань – 86,4%. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років переважає частка зобов'язань за товари, послуги, роботи – 86,4%, 72,1% та 55,9%.

Для порівняльного аналізу розглянемо графічне зображення динаміки

дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АФ Оржицька» за 2015 – 2017 рр. (рис. 4).

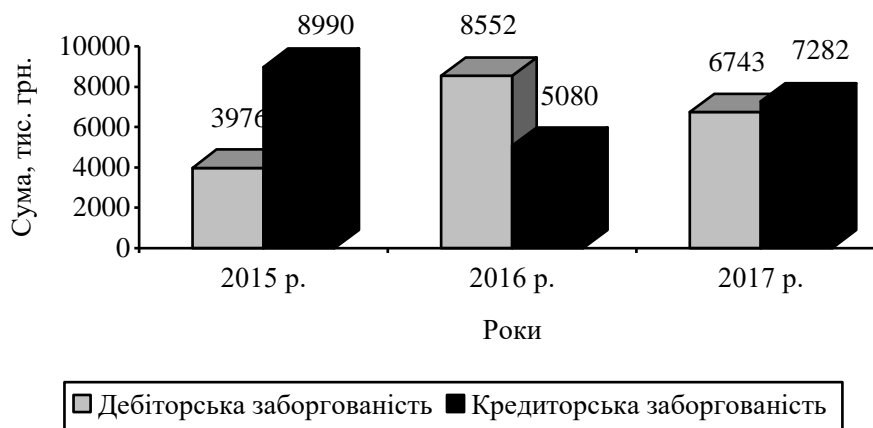

Рис. 4. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АФ Оржицька» за 2015 – 2017 рр., тис. грн

Отже, протягом 2015 та 2017 рр. переважає кредиторська заборгованість відповідно на 5 млн .14 тис. грн. та 539 тис. грн. У 2016 році переважає дебіторська заборгованість на 3 млн. 472 тис. грн.

У 2015 році перевага кредиторської заборгованості спостерігається по всіх складових. Найбільша перевага кредиторської заборгованості над дебіторською по сумі за товари, роботи та послуги на 3 млн. 795 тис. грн.

У 2016 році найбільша перевага дебіторської заборгованості над кредиторською по сумі заборгованості за товари, роботи, послуги – 4 млн. 888 тис. грн.

У 2015 році перевага кредиторської заборгованості спостерігається по всіх складових (за винятком іншої заборгованості). Найбільша перевага кредиторської заборгованості над дебіторською по сумі за розрахунками з бюджетом – 1 млн 937 тис. грн.

Розрахунок коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості по товарними операціями ТОВ «АФ Оржицька» представимо у вигляді рис. 5.

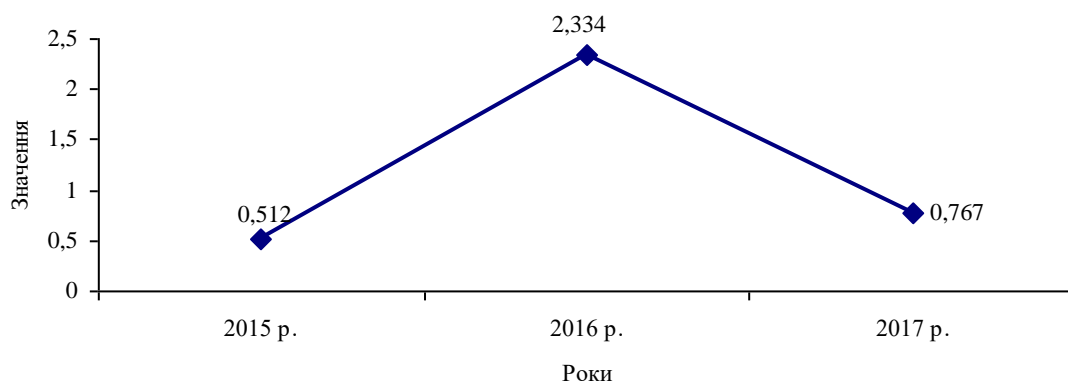

Рис. 5. Динаміка коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості по товарними операціями ТОВ «АФ Оржицька» за 2015 – 2017 рр.

Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості збільшився з 8,966 у 2015 році до 15,283 у 2017 (на 6,316 пункти), а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості зменшилася на 17 днів, або на 41,3%.

Показник який характеризує відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, зменшився з 12,2% до 7,1%, що є ознакою поліпшення стану розрахунків з кредиторами.

Заборгованість підприємства негативно впливає фінансовий стан. Але з іншого боку діяльність підприємства майже не можлива без виникнення кредиторської заборгованості. Для її зменшення доцільно правильно управляти нею. Модель управління кредиторською заборгованістю представлено на рис. 6.

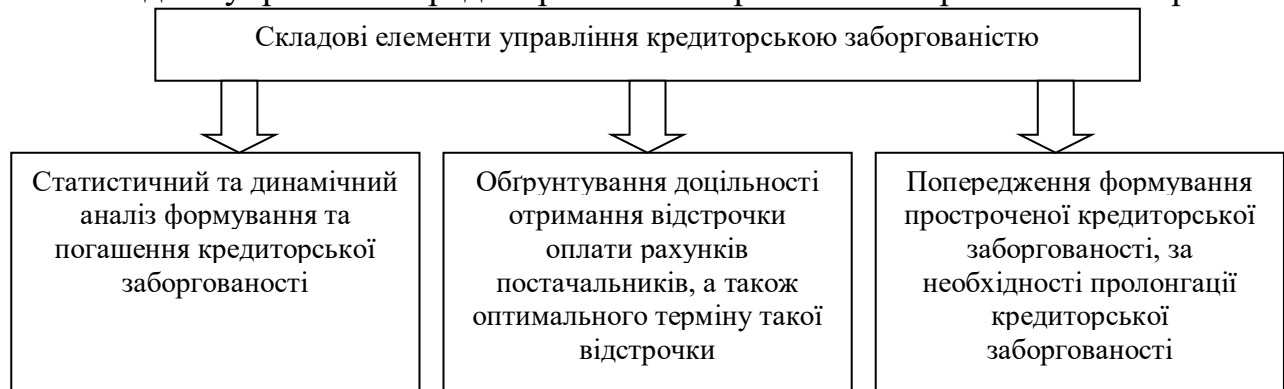

Рис. 6. Складові елементи моделі управління кредиторською заборгованістю

Основними заходами щодо удосконалення управління кредиторською заборгованістю, на нашу думку, для ТОВ «АФ «Оржицька» можуть бути:

1. Оптимізація суми кредиторської заборгованості.
2. Безперервний контроль обіговості коштів у розрахунках.
3. Моніторинг перспективних постачальників, та відповідно передбачати у договорах і контрактах умов і форм оплати товару.
4. Моніторинг постачальників за рівнями поточної платоспроможності, дотриманням платіжної дисципліни, прогностичними фінансовими та економічними можливостями.
5. Ранжирування кредиторської заборгованості за строками виникнення.
6. Безперервна оцінка рівня усіх видів заборгованості для визначення критичного рівня.
7. Постійне дотримання оптимального рівня відношення між кредиторською та дебіторською заборгованості.
8. Побудування аналітичного обліку з забезпеченням отримання даних про терміни погашення, про утворення прострочень, про наявність векселів, що дозволить не допускати виникнення необґрунтованої заборгованості.
9. Постійний контроль стану розрахунків за термінами.
10. Застосування більш ширше авансових платежів.
11. Своєчасне виявлення недопустимих видів кредиторської заборгованості (прострочена заборгованість до бюджету та ін.).

На нашу думку, для впровадження цих заходів для ТОВ «АФ

«Оржицька» доцільно сформувати спеціальний відділ контролю за зобов'язаннями підприємства.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження як теоретичних засад бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, так і практичного аспекту даного питання можна зробити наступні висновки:

1. Кредиторська заборгованість являє собою суму грошових коштів або вартість товарів, робіт та послуг, що підприємство винне своїм контрагентам на певну дату, але з моменту виникнення до дати погашення сума цієї заборгованості знаходиться в розпорядженні підприємства і може бути джерелом його фінансових ресурсів, напрямок якого точно визначений (дата сплати заборгованості контрагенту, працівнику або державі, яким підприємство винне).

2. Провівши аналіз і узагальнивши вищенаведені варіанти класифікації кредиторської заборгованості, пропонуємо систематизувати різні її види з використанням таких класифікаційних ознак: термін погашення, характер виникнення, економічний зміст розрахункових операцій, контрагенти.

3. Особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками і підрядниками:

- постачальник – це суб'єкт господарювання, який вводить в обіг товар чи безпосередньо бере в цьому участь, здійснюючи постачання товарно-матеріальних цінностей (необоротних активів, сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запасних частин тощо), надаючи послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо), і виконуючи роботи (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо);

- підрядник – це підприємство (установа, організація або особа), яка виконує будівельно-монтажні роботи для замовника за договором підряду.

4. Вивчено нормативне забезпечення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, основу якого складає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», Цивільний та Господарський Кодекси тощо.

5. Станом на 2015 рік фінансовий стан ТОВ «АФ «Оржицька» характеризується ліквідністю та платоспроможністю, що пов'язано, перш за все із зростанням вартості майна підприємства та отриманням прибутку.

6. Виникнення зобов'язань перед постачальниками і підрядниками відображається в обліку ТОВ «АФ «Оржицька» на підставі таких первинних документів: договорів, рахунків-фактур, накладних, рахунків, актів прийняття робіт (послуг), товарно-транспортних накладних, податкових накладних, документів транспортних підприємств, розрахункових документів про сплату мита, зборів і податків (при розрахунках з іноземними постачальниками і підрядниками) та інших документів, пов'язаних з розрахунками.

Заборгованість перед постачальниками та підрядниками може погашатися шляхом: 1) безготівкових розрахунків – за допомогою платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, чеків, акредитивів, векселів, платіжних

вимог, інкасових доручень (розпоряджень); 2) готівкових розрахунків.

6. Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками і підрядниками ТОВ «АФ «Оржицька» передбачено рахунок 63, по дебету відображуються суми оплати рахунків і заліків по заздальгідь виданих у встановленому порядку авансах, по кредиту - вартість товарно-матеріальних цінностей, що фактично надійшли, прийнятих робіт, спожитих послуг у кореспонденції з дебетом рахунків обліку цих цінностей або відповідних затрат.

7. Аналітичний облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ТОВ «АФ «Оржицька» ведуть по кожному окремо поданому рахунку, а розрахунки в порядку планових платежів - по кожному постачальнику і підряднику.

8. В результаті проведеного дослідження синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «АФ «Оржицька» встановлено своєчасні та правильні записи (проведення) на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних з виникненням та погашенням заборгованості, дають змогу накопичувати інформацію, необхідну для складання фінансової звітності, контролю та аналізу руху й стану названих активів, витрат і доходів, пов'язаних з ними.

9. Інформація про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності знайшла своє відображення у «Балансі (Звіті про фінансовий стан)».

10. Важливим елементом управління кредиторською заборгованістю є її аналіз. В результаті аналізу встановлено:

11. Аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «АФ «Оржицька» показав:

- у 2017 р. порівняно з 2015 р. у ТОВ «АФ Оржицька» сума зобов'язань збільшилась на 38,8%;

- у складі поточної заборгованості переважає частка кредиторської товарної заборгованості – 86,4%, 72,1% та 55,9%;

- порівняння сум заборгованості ТОВ «АФ Оржицька» показало, що у 2015 та 2017 рр. переважає кредиторська над дебіторською;

- коефіцієнт співвідношення по товарними операціям не відповідає нормативному значенню, а отже спостерігається незадовільний стан розрахунків;

- у складі витрачених коштів ТОВ «АФ Оржицька» за формою 3 «Звіт про рух грошових коштів» переважає частка оплати постачальникам за матеріальні цінності – 70,4%, 73,7% та 65,3%;

- аналіз оборотності кредиторської заборгованості показав, що тривалість одного її обороту зменшилася, що свідчить про її прискорення.

Зроблені висновки дозволяють сформулювати ряд пропозицій:

1. Створити договірний відділ, важливим моментом у роботі якого є правильна постановка задачі та донесення її до відома виконавця.

2. Створити відділ за контролним кредиторської заборгованості.

3. Сформулювати журнал реєстрації договорів, що міститиме інформацію про перелік укладених договорів в хронологічному порядку, основні положення

договору та строк його виконання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Савлучинський О. Ю. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками / О. Ю. Савлучинський, // Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю : Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях). – Випуск 4. – 2018. – Полтава: ПДАА, 2018. – С. 75 – 76.

2. Савлучинський О. Ю. Інвентаризація заборгованості: етапи, документування, відображення в обліку / О. Ю. Савлучинський // Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств : тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 10-11 травня 2018 р. – Дніпро : ННІЕ, 2018. – С. 40 – 44.

3. Савлучинський О. Ю. Аналіз кредиторської заборгованості: теоретичні аспекти / О. Ю. Савлучинський, // Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю : Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях). – Випуск 5. – 2018. – Полтава: ПДАА, 2018. – С. 36 – 37.

АНОТАЦІЯ

Савлучинський О. Ю. Методика обліку та аналіз кредиторської заборгованості за товарними операціями. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр обліку і оподаткування» за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

Дипломна робота присвячена дослідженню теоретичного та практичного аспектів методології обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та аналізу кредиторської заборгованості. Систематизовано теоретичні положення щодо узгодженості категорії «постачальник», «підрядник», «придбання», «постачання» та «заготівля» у бухгалтерському обліку. Узагальненні зміни у нормативних документах, які регулюють облік зобов'язань. Здійснено аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства та узагальнено основні положення облікової політики, а також побудовано факторну інформаційну модель облікової політики щодо обліку зобов'язань. Вивчено досвід ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками: завдання обліку, документальне забезпечення, синтетичний та аналітичний облік, порядок відображення у фінансовій звітності. Узагальнено теоретичні положення щодо аналізу кредиторської заборгованості, здійснено розрахунки на підставі даних фінансової звітності досліджуваного підприємства та визначено шляхи покращення розрахунково-платіжної дисципліни.

Ключові слова: зобов'язання, розрахунки, кредиторська заборгованість, постачальник, підрядник облік, аналіз, оцінка.

ANNOTATION

Savluchinsky O. The method of accounting and analysis of accounts payable for commodity operations. - The manuscript.

Diploma work on obtaining a higher education «Master of Accounting and Taxation» for the educational and professional program «Accounting and Taxation» on the specialty 071 «Accounting and taxation». - Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

The thesis is devoted to the study of theoretical and practical aspects of accounting methodology for calculations with suppliers and contractors and analysis of accounts payable. The theoretical positions regarding the coordination of the category «supplier», «contractor», «acquisition», «supply» and «procurement» in the accounting are systematized. Generalization of changes in normative documents regulating accounting of obligations. The analysis of the financial and economic activity of the enterprise was carried out and the main provisions of the accounting policy were generalized, as well as the factor information model of the accounting policy for accounting of liabilities was constructed. The experience of conducting accounting of payments with suppliers and contractors is studied: accounting tasks, documentary support, synthetic and analytical accounting, and the order of presentation in financial statements. The theoretical positions concerning the analysis of accounts payable are summarized, calculations are made on the basis of financial reporting data of the investigated enterprise and the ways of improvement of settlement and payment discipline are determined.

Key words: obligations, calculations, accounts payable, supplier, contractor accounting, analysis, evaluation.